

คำฉันท์กล่อมพระยาข้าง

เจ้าภาพพิมพ์ในการบำเพ็ญกุศล

เมื่อพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงอดิศรอุดมเดช

สิ้นพระชนม์มาถึงสัตตมวาร

เมื่อวันที่ ๒๓ เมษายน พ.ศ. ๒๔๖๘

พิมพ์ที่โรงพิมพ์ไทรภณพิพรรฒธนากร

อ
ที่
๒๒
๑๓
๒๒
๒๒

อธิบาย

คำฉันทก่อก่อมพระยาข้างที่พิมพ์ในสมุดเล่มนี้ ต้น
ฉบับเป็นของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาปวเรศ
วิบาลงกรณ์ หอพระสมุดฯ ฟังได้มาไม่ช้านัก ตรวจดู
เห็นสำนวนแปลกกับคำฉันทก่อก่อมพระยาข้างซึ่งหอพระ
สมุดฯ ได้รวบรวมพิมพ์ในชุมนุมฉันทกฤษฏ์สังเวช เมื่อ
พ.ศ. ๒๔๕๗ ยังไม่ทราบว่าจะเป็นของผู้ใดแต่ง หรือ
แต่งเมื่อครั้งไหน แต่เห็นสำนวนก็สมควรจะพิมพ์ให้
ปรากฏได้ เจ้าภาพงารพระศัพพะเจ้าบรมวงศ์เธอ
กรมหลวงอภิศวคตมเดช ประสงค์จะพิมพ์หนังสือแจก
ในตรพระศัพพะครบสัตตมวาร มาขอเรื่องหนังสือในหอ
พระสมุดสำหรับพระนคร กรรมาการจึงเลือกฉันทก่อก่อม
พระยาข้างเรื่องนี้ให้พิมพ์ ด้วยเห็นว่าพระเจ้าบรมวงศ์เธอ
กรมหลวงอภิศวคตมเดช เคยทรงบัญชาการกรม
พระคชบาลมาแต่ก่อน

คำฉันท์ กล่อมพระยาช้าง

- ๑๖ หนึ่งขอบังคมพรหมินทร์ ทรงหงส์เหิรบิน
ระเห็จยังห้องเวหา
- ๑ จักรภุชकरทอสาสน์อาภา ทรงสังข์คทา
จวีระวิบเรืองระหง
- ๑ พระศูลีเลอหลังโคทรวง เเคไชฉำรง
ระมาคมหิทธิพาหน
- ๑ จักรวรัภย์เทพนฤมล เชิญเฉลิมมงคล
คเชนทรท้วยปรีดา
- ๑ นบท้าวเทวกรรมวันทา พิศเนศวร์โกญจนา
หนึ่งขันทกมารชาญไชย
- ๑ ทวาทศหัตถ์หกมุขไมย มยุรอาสน์อำไพ
สถิตประสิทธิศิลป์ทรง
- ๑ เทพทศทศิก้าเชิญสง เคารพท้วยไทยจง
คตประสิทธิสวัสดิ์

๑ ฐูปเทียบมา (ลัยมาลี)

คันธรังสี

สังเวททุกทิศเทวัญ

๑ จงระงับภัยสิ่งสรรพภยัน

คัมภรองเขตชัยทั

ทุกสิ่งทุกสำสมบรณ์

๑ ช่วยอวยพรพพัฒน์เพ็ญพล

ภพมิ่งมไหศุรย์

สัมฤทธิคชมงคล

๑ สรรวมสิทธิเทวฤทธิเรืองผล

คชราชแรมพน

ทรรธิดอาทวา

๑ แสนค่านังถึงถิ่นจินดา

คงแดนด้วยสำ

คเวศประเภทพฤกษ์ไพโร

๑ เขตาคืออกแตกันควงใจ

โคกแสนอาไลย

รภากรลงแลหลาย

๑ สรรวมสารศุภสวสคิขรรยาย

ฉ้วนเทพทั้งหลาย

ปรากฏประกาศการุญ

๑ คุสุทห้วยอมฤตย์มาฤญซ์

โสรจตรงไซมกัญ

ชรสว่างกระสัดสาทร

๑) เทือกห่างว่างเว้นชวรงค์
ประคัมสคัมโดยคี่ ฯ

๑) ข้าพขออย่าหมายมนอนาถ
ข้าพขออย่าในถลก

๑) ข้าพขออย่าคิกขตรคณา
ข้าพขออย่าคิกจิตต์ประสงค

๑) ข้าพขออย่าหมายมนสขม
ทรวยครอกและชอกคิขรชณค

๑) ข้าพขออย่าหวังจรถวิล
กรวดทรายระดาบทสเทิน

๑) ข้าพจะนิทรทุกขอรุ
เผอผนจะม่นศวิระมอม

๑) ข้าพจะหลยกับมิหลย
เนียงผพมจระพะลา

๑) ข้าพจะเกรงซึ่งสรคัพท
หากกษภญชตะละทว

ตั้งคาศันอนุสร

ถึงขิตราชและชนเณ
วินเนงอนงคียง

อนชภาคิไนยพงค
บริพารนพนธพรวค

รุกขพนมพนาวิน
ทงทง แดงและแนวเนิน

พนัสถินภคทาเทิร
และจะกรรมระบมขอม

และจะประคาประคายคอม
สกนธให้กระไครครำ

จะวาววัยในไสตล่ำ
พแผคพจันธพิงกลวิ

จระลมักระเหม่นมัว
มhitithithithiเคชา

๑) หนึ่งพ่อจะหย่อนพยัคฆ์มาจ
หัตถ์เทียมมมหิทธิศักดิ์กา

๑) นานาามหามหิทธิหัตถ์

นวยฉายและคาบคชอนน

๑) หนึ่งนามชื่อว่าลททโก
ยบปองจะผลาญชนมรอน

๑) อ้าพ่ออย่าจินตนะอนาด
แสนรทก้วยรททชจะประทัง

๑) หนึ่งสรวพไภยจรในพน
วินยงและเหล็ขยเทียบจะกุม

๑) อ้าพ่อจะอายอุทกระธา
ค่นชุ่นแลเหม็นลมกทล

๑) ยามร้อนจะร้อนระทกระทม
จายจัตจรวัตจรวุญ

๑) ยามฝนจะทนพรวรรษล
เสี่ยงก้องกำจรเทียบจะวาย

ลีหนาทคนของสา

ละโลกไฉนถโกนกล

คินทรเทศชโยยชน

คชเนกแต่่มามรณ

จะประกิตประกวดกร

พิมาฏคชพลายพิง

ที่พระประพาสนาวัง

ระทนามอรามรุม

และระคนคณาสม

ประกวดกตัสกนธัตน

ระระอาท้วยเขยยกปน

จิตต์ฐวาท้วยอาตุร

และจะระคมท้วยแสงสุรย

อระอุ่มระอาอาย

และสันคนของสา

ชีวิเคว้าททุกคราวครา

๑ บยามทนาวะหนาวอนิลไชย

และจะโรยทิวธรา

⁴เพื่องฟองลอมองขจรมา

ขนาดหนาวพะพราวพรม

๑ เป็นชุ่มชื้นอรุระทก

จะกำสตกำสรรสุม

แสนยากและแสนที่จะรทม

ทุกขทุกข์ประคังโดย

๑ ล่ำเล็มก็เต็มอินที่จะสน

จิตต์กระหนกระหายโหย

ถมแตกทุกสิ่งสรพพะโยย

อุมต์เบียดฤยางเมียน

๑ ข้าพจะฮาดุรท้วยภักย์

และประกักฤดีเทียบ

เข้าเข็นยเว้นและที่จะเพ็ชร

ชลลิลโพธอาทร

๑ ฤพจะหวังวิตกใน

พฤกษไพโรพนาคร

โดยต่ำจะกินและที่จะนอน

ก็อนาดอนันต์ครัน

๑ ข้าพจะโพนพนทรวัดถ์

ทุกขมนัสทุกสิ่งสรพ

ล่ำโยยพิยากอุมต์พรรณ

พิพิธพวักที่พาลโทย

๑ ข้าพขอข่าแสนกระสัดสรพ

จรณันพนาโไลย

ข่าทวนระทมชฤไทย

ทุกขทั่วทวารณย์

๑ ใ้ผู้ผคงและจะพิทักษ์

ใ้ฤฤญชภักษชวาชวน

หาเลี้ยงและโดยสฤญฏิกน

กระตรวกกระตรำก้นำภา

๑ เชิญพ่อพระขันธ์ทุกขและโคก

บูรทวงฤกษ์กมลสา

๑ ในพระบุรีศรี

สมบูรณสมบัติอัน

๑ แสนแสนเชษมสุข

นฤโทษปลดเปลื้อง

๑ สยสรรพสิ่งของ

ทุกุทัพยาณฤมาน

๑ ปรากฏการประกดกอบ

ทวารโชนนไตรณลง

๑ เทียบรงอลงหลาก

เฉกเทพยกรกราย

๑ รัฎฐยาประชาชุม

ล่อโลกตรึงคม

๑ งามมนทวิมาศ

ยอดก่ายถึงสรวง

ธรววิโยคพนาอา

หัตถ์สมทุรมัน

๑ อยุขเลิศประเสริฐสรรพ

๑ คราวรนาวเนอง

๑ นฤทุกขทั้งเมือง

๑ นฤไภยพานพาส

๑ ชรคินรคมสถาน

๑ นฤमितประสิทธิทรง

๑ สีมารอขรเรืองรห

๑ ฤกมาศเพราพราย

๑ มลัคมลากเมล็ดองฉาย

๑ กลต้อองประลองลม

๑ ยพเวศพงาฉม

๑ จิตต์ให้รลวงลวง

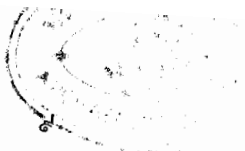
๑ รัตนตาชเคียรกว

๑ สุกุทธิศรีมณีคำ

- ๑๐. ปรหมพริบททวยทศ
จรรโฆทุกอันอ้า
- ๑๑. บุญพ้อมาพบบุญ
เป็นพาหนะสนอง
- ๑๒. ข้าพ้ออย่างำสรวท
ถวิลวันนะอันไกล
- ๑๓. เชิญเชิญเสวยสุข
แสนแสนภิรมยา
- ๑๔. โรงเวียงอลงกฎ
รายรัตนและรัศมี
- ๑๕. อาสน์เอี่ยมอลงกร
เส้าเม็กเม็ล่องเลื่อง
- ๑๖. แผ้วพณณังผิง
สอดศรัศวรณแจ่ม
- ๑๗. เพศานประจงจิต
แขวนพวงสุมาลัยวาง

ศสรณแสะลำ
 พลเพี้ยบคณานอง
 จุลจักรจงปอง
 สีนห้ราชหญไทยไท
 อย่าระทครทมิใจ
 บมิกวรจะจินทา
 ทุกข์และทกข์บยัทา
 ยคั้งทกลั้งมี
 ลำหรัยคชราชี
 อู่ไรรุ่งอร่ามเรือง
 บัจจสุรณชนคเน็อง
 เท็ยรมาศมณัแนม
 รัตนอลังกชุนแซม
 รจเรขรางซาจ
 สุขมพิัสตรการกาจ
 วโรไชจรคันถึ

- ๑๐ เครื่องลาดสอาดออก
 แขนงนิทรฤคากัน
- ๑๑ อารณณ์ผจงสรร
 สยสังคชาสา
- ๑๒ พวงภูพิศุตรสาย
 พนใหม่มตากำ
- ๑๓ ไพรงพรายสัพวรรณพัลลทร
 ทาวคายสพวาคศรี
- ๑๔ ซ้องหางผจงยง
 สัตพัลลทรจำรายวาย
- ๑๕ กรองเชิงธเกิงสรร
 ก่องแก้วระการเงา
- ๑๖ สร้อยนังคภูจึ่งทาบ
 พร่างศรีมณีนผจง
- ๑๗ พัลลทรไพกตะพองเพริศ
 ไพโรจน์ธรรณา
- ๑๘ ตมวิสุททธิเนติฉนัน
 ศรีวิวัคกรรมยา
- ๑๙ พียลันธนาภา
 ระพักจัทผจงทำ
- ๒๐ ชนักลายลอออำ
 วิจิตเลิศจรณศรี
- ๒๑ พิโรจน์รัตนรุจิ
 วิชรัตนเรืองราย
- ๒๒ รวงสุวรรณธสาย
 รัตคนพิมลเพรา
- ๒๓ พสุสุวรรณพิพ้เหา
 ยะยัยยัยยลยง
- ๒๔ สกอกายอุไรระหง
 จำหลักลักษณภา
- ๒๕ ประเสริฐสุวรรณภญา
 สร้อยเขย็จคำ

- ๑ ึงหระกระึงจัก
- รายรัตนระจิตจำ
- ๑ ทาวเนองเมดิองฉลย
- ทวยถ่องถกลไส
- ๑ ซาลิเฉลามาค
- เลอมคริมนเณว
- ๑ โไฟเหมร้งร้อย
- แขงแสงสุพวรรณ
- ๑ สมหักกิสหมยศ
- สยสรวพมังคลา
- ๑ สรวพสิ่งผจงจัก
- ขอมมิ่งมหิศร
- ๑ ผู้เฝ้าประโลมเลี้ยง
- พร้อมผู้ทอนกุล
- ๑ ล่วยสรวพครันครบ
- อัยยศาลตระการกล

- รเมียบยัตริพิทา
- หลักเลิศละไมไม
- วรปรัชประพาไฟ
- ศุภคีระวิเวว
- มุกคาคาษรตะแถว
- กนกเรียบระเบียบขรพ
- วจิตห้อยประเสวีสุสรวพ
- พิพิภาพอาภา
- คชลักษณมหา
- หัตติราชอาภรณ์
- สิริวิคมนตรี
- ประสาทเสร็จพิมลมูล
- สพรักเพรียงฤต่างสุณ
- แลสพริยสพราศพล
- ทกสิ่งสยผลาผล
- กทล็กมพวรรณ

๑ จักภณฺชไตโต
โดยจิตต์สฤษฏีอัน

๑ ทรรษาเกษมสัสม

นฤทุกขทกคหลง

๑๖ หนึ่งโสคหัทธการยชา

ประกอบแลรอรู้งาร

๑ จงสฤษฏีโดยในบรรหาร
จักสอนคักังคัก

๑ ออย่าเคียดไขโสคยัคสี่

พยคังหย่อนผ่อนปรน

๑ พยายามตามสมรหมอน

ขวาชขอขบระขอยเสียมสอน

๑ ภาคคักุสาหร

จงรักอำแรงเกรงกลัว

๑ ออย่าทำอำเถอใจตัว

ไมหมหันคักันรณ

ขมิไค้จักสรรพ์

ที่ประสงคจงปอง

๑ คมสขณมีสอง

ขมิไค้จระันท่า ๑

๑ นาณวิทยกรรม

๑ ตามคำหมอควาณ

๑ ทูโรษโตมี

๑ ติงจิตคักคิกขวน

๑ ทั่วชนนิกร

๑ ติงคักุโดยมัว

๑

แ

๑

แ

๑

ป

๑

เ

๑

๑

๑

๑

๑

๑ ถีบฉกพิศเพียคไฟฟูน
แลถอนชนันักชักขอ	โทโยทรหุน
๑ เขี่ยคสยัคชคกงวงงาพอ
แลหล่อสลักหลายกล	ใจร้ายฤารอ
๑ ทลวงไล่เหล่านีกรชน
ขยีนในคำลำพอง	ทรนงขยล
๑ จงอ่อนโอบจิตต์จำนอง
เปนพาหนะขอกยานคช	จำนงจงสนอง
๑ จงมีอากัปป์ปรากฏ
จำนนจำนินในยาน	พิลาสยงยศ
๑ ไน้มไสตสตัยโดยวาร
ประสาทสภามิตสรวรค์	โอวาทอนุสาร
๑ จักสวัสสิพิพิคมันพลพวรรณ
จักมีแก้พ้อทุกพาย	มงคลมหันต์
๑ กิตยคจักขจรจำราย
กำจรไผทถาวร	ปรากฏกำกาย

๑๐ สมเด็จพระอมรินางมเหศวร
มโนภิรมย์แรงรัก	จักพุลสาทร
๑๑ รั้งสวรรคตศฤงคารยศศักดิ์
คยานราชาธรรมา	เป็นยอดเอกอัคร
๑๒ จงมีมนเปรมปรีดา
รมเขตสไมพิสมัย	ปรีดีรมยา
๑๓ รั้คุณชัตติยหวังตั้งใจ
ชเวศผู้จอมจักรพรรดิ	กตเวทีไท
๑๔ จงรั้วรอบรั้งเงินจัก
ฝืดชอบทั้งมวลบุญควรถวิล	โดยธรรมบัญญัติ
๑๕ พ่อเคยกู่พระขรรณิน
คิดกลโลกยสมภาร	ปรเมนทรขนิทร
๑๖ ผู้แสวงหาโพธิญาณชาญ
เสด็จสู่ศิวโมกข์ครวไล	เกิดค้ำสงสาร
๑๗ เพรงพระขรรณินทั่วไท
ชกัคนนมาสนอง	เทียรสร้างสมใน

๑ ไท่กุกุญชรทังใจปอง	คู่เคยควรรครอง
สมภารบพิตรภูมินทร์	
๑ แค้นจักสุขสมถวิล	ทั่วตัวแดนกิน
นครนิคมของเรา	
๑ จักพลพัฒนาเนืองเนา	ในสุขยันเทา
ที่ทุกข์แลโคกโรคไภย	
๑ แสนเกษมเปรมปรีย์ใจ	เอิกอ้อวยไชย
ประชาประชอมพร้อมเพรียง	
๑ ชนมสมถัสมภารพระเพียง	แผ่นพันจักเอียง
อุโฆษพระยศคำแดง	
๑ จำรายฤทธิเดชเสด็จแสงคง	คูกแสงพรรณแสง
แลสบรรสายสากล	
๑ รัยเอ็ดนคราสามนต์	มอขมวณูมณฑล
ถวายสมเด็จกษัตริย์	
๑ คักเสียนเลขนแผ่นขัถพิ	คูกหน้าเกวี
แลเรียบร้างขัถขัเช็ญ	

- ๑ ผุงประชาชน^๕ชอยู่เย็น
ป็นอิทัวธรณิน ทรวงเกษมสุขเป่น
- ๑ เพองฟูสรคักกิโสภณ^๕
โสภิตพิมลไอฟาร โสภาคย์ภูมินทร์
- ๑ เทพไทท้าวทังจักรพาฬ^๕
สการสังเวชวันทนา เชนุวัธสรวงสาร
- ๑ เสอเมืองทรงเมืองผู้อา^๕
มเหศวรคักคักคักคักสิทธิ นุภาพมหา
- ๑ อวยไชยขำนีราชบพิตร^๕
สิริสวัสดิชัตติยา จงพลพัฒน์กิจ
- ๑ พระชนม์เสริชูแสนพรรษา^๕
วรไกรอัยแสนอสงไชย เกียรติยศยิ่งดา
- ๑ สุนุสุรย์คักสิสภพไตร^๕
ลเวงพระยศจงคอง แהל่งโลกประโลม
- ๑ สฤษฏีเรองวังนบับบวรจง^๕
คลดชัตติยกู่ชเชลิม เพอไว้เป่นมง

1400
6/2

๑๕

๑ ทุกกลของของจิตคั้งเจิม
พิพิธพิพัฒไพศาล

โลกเลิศเสริฐเสริม

๑ โลมลาเพศพามา
กัวยสัมฤทธิขริบูรณ ๗

โดยขทบรหาร

MOUEN
Soyras

ห้าม
ทำของ...